

Úžasný život

prežitý

sub specie aeternitatis

racionálne

bez ortodoxie a dogiem

S pravou vierou

autentického kresťana

M. B. BenJan

Prológ

Titul knihy

Názov knihy sa možno niekomu zdá „nelogický“. Napríklad tá jeho časť o „pravej viere bez dogiem“. Ved' cirkev od dávna častejšie posudzovala „pravosť viery“ nie podľa toho, aký bol „posudzovaného“ (veľa razy však nie iba „posudzovaného“, ale i súdeného¹) vzťah k Bohu, a či žil podľa Jeho noriem (prikázaní), ale podľa toho, aký bol jeho vzťah k nejakej dogme.²

I dnes žijú dogmatici, považujúci za základ viery dogmy, a nie Písmo. V rímskokatolíckej cirkvi navyše napr. platí, že dogmy (staré i nové) sú „nezrušiteľné“, ale zato v Písme (v Biblii) je cirkvi dovolené robiť „korektúry“ (príkladom môže byť vypustenie druhého Božieho prikázania, pozmenenie znenia, a tým aj zmyslu, štvrtého Božieho prikázania, a rôzne iné „úpravy“ Písma).³

A čo „ortodoxia“? Nieкто môže namietat', že hovoriť o „pravej viere“ u niekoho, kto odmieta tzv. „ortodoxiu“, je nelogické. Často sa totiž slová „ortodoxný“ a „pravoverný“ chybné považujú za synonymá. Skutočný význam slova ortodoxný však nie je ani „pravoverný“, ani „správne veriaci“, ale „správne oslavujúci“, čo vlastne znamená zachovávať (pravý) kult, t.j. isté cirkevné „tradície“. ⁴ Ale ktoré? Niektoré z nich totiž nielenže nemajú nič spoločné s Božím slovom,

¹ A to súdený za použitia tortúry (tzv. „útrpného práva“, čiže krutého mučenia).

² Človek mohol byť odsúdený „kresťanskou cirkvou“, a to „v mene Boha“ ako kacír (heretik) alebo odpadlík (apostata), a prísť o život (často veľmi krutým spôsobom, napríklad upálením za živa) aj preto, že kritizoval alebo sa nelichotivo vyjadril o nejakej dogme, ktorú vymysleli omylní ľudia („špecialisti na špekulácie“ – patristiku, scholastiku), odhlasovali omylní ľudia (biskupi – delegáti koncilu), vyhlásil omylný (!) človek (pápež v Ríme), a ktorá pritom neraz bola v rozpore s Božím Slovom i s učením Ježiša Krista, t.j. s pravou vierou kresťana.

³ O niektorých píšem vo svojich knihách „POZNANIE – otázka života a smrti“ a „Malý príspevok... k SEMPER REFORMANDA“. Po týchto „úpravách“ sa Biblia (niektoré jej časti) zmenila z „Božieho slova“ na „Slovo cirkevnej hierarchie“.

⁴ Grécke slovo *doxa* (δόξα) znamená *sláva*, nie *viera* (tá je po grécky *pisté* – πίστη). *Orto-* (*ortho-*) znamená *pravý, správny, resp. rovný*. Teda presný preklad slova ortodoxný je „pravoslávny“ (v zmysle „správne oslavujúci“).

ale sú dokonca s ním v rozpore; a navyše sa nezhodujú ani s najstaršou (t.j. apoštolskou) cirkevnou tradíciou.

A čo s tým „úžasným životom“? O aký život tu pôjde: O život (životný príbeh) nejakej *konkrétnej osoby*? Či o „*život ako taký*“ (život vo všeobecnosti) – chápaný napr. ako nejaký „ideál, vzor“? Mám na mysli „život ako *ideu*“ prípadne „*noumenon*“ (v zmysle Platónovho alebo Kantovho učenia).⁵

Odpoveď je: „aj – aj“: Bude tu reč (aj) o istom „fenoméne“ – *živote a viere konkrétnej, známej osoby (osobnosti!)*..., no nebude to biografia, skôr úvahy o tom, prečo taká viera (netypická, „neortodoxná“, mnohými kritizovaná a odsudzovaná) bola základom, zdrojom nachádzania zmyslu, motivácie, ale aj odvahy a energie mimoriadne plodného, vzácneho života – života naozaj „úžasného“. Ale aj o tom, prečo práve tento život môže byť „ideálom“ – vzorom pre iných!

A nebudú tu chýbať ani *úvahy a fakty „o živote ako takom“*... – o takom, **akým obvykle život je**. O tom, že býva (a prečo býva) veľmi *rozdielny*... že môže byť často *zlý* (ba i veľmi zlý) – neplodný a neuspokojivý, niekedy nenávidený... a to až tak, že neraz končí dobrovoľne, nezmyselnou samovraždou.

A tiež o tom, **aký život môže byť** – ak človek nečaká, „čo mu život („osud“) náhodne prinesie“, ak aktívne prispeje k tomu, aby mu jeho život prinášal uspokojenie, naplnenie, šťastie, aby sa stal zmysluplným, užitočným aj pre iných (!) – skrátka aby bol „úžasným“.

Teda úžasným sa život **môže stať**! No nie následkom nejakej „šťastnej náhody“, ani nie pomocou iba nejakých malých korektúr, ale iba vďaka radikálnej zmene, pri ktorej nesmie chýbať vlastné pričinenie (hoci pri tom vždy pôsobí aj niečo, čo vysoko presahuje prirodzenú silu a možnosť človeka). Tá radikálna zmena sa týka vnútra, podstaty človeka – je to *zmena jeho mysle*.⁶ Iba ona zmení človeka tak, že môže žiť „sub specie aeternitatis“ – že jeho život sa stane

⁵ O týchto veciach sa zmienim podrobnejšie neskôr, v 1. časti knihy.

⁶ Tá **zmena mysle** (známa aj pod gréckym názvom *metanoia*) je taká radikálna, že sa jej hovorí aj „*obrátene*“ („zmena o 180°“) a „*znovuzrodenie*“ (t.j. „nové narodenie sa“, resp. „narodenie sa do nového, kvalitatívne odlišného života“).

zmysluplným, že bude žiť v zhode so svojim *poslaním* (t.j. že nájde, a dokáže aj naplniť svoje poslanie, ktoré možno dovtedy nepoznal).

Zmienil som sa, že tu *bude reč aj o živote a viere konkrétnej, známej osoby (osobnosti!)*. Tou vzácnou osobnosťou, životom a vierou ktorej sa v tejto knihe budeme zaoberať (pravdaže, okrem mnohého iného), je Tomáš Garrigue Masaryk, zakladateľ a prvý prezident nášho *prvého* slobodného štátu.

Masaryk bol geniálny, všestranný človek, a v tejto knihe sa môžeme venovať iba niektorým aspektom jeho života (najmä duševnému a duchovnému). To však nebude jediným, ba ani hlavným „predmetom“, témou knihy. Tou by mal byť hlavne istý *štýl života* a istý *druh viery*, ktoré sú v súčasnosti vzácné, a ktoré sú dobre demonštrovateľné práve na Masarykovi... (a ja dodávam: ...a mne osobne sú veľmi blízke, čoho dôkazom je aj to, že som sa práve týmto otázkam venoval v minulosti vo viacerých svojich knihách).

Dosť často sa stretávam s názorom, že takýto životný štýl (ktorý rešpektuje Boží Zákon) je „zákonnícky“, a že je „veľmi náročný“, „pre človeka prakticky nesplniteľný“. Mnohí napríklad tvrdia, že jediný, kto tak dokonale dokázal žiť, bol Ježiš Kristus⁷ – ale on to vraj dokázal iba preto, že „nebol obyčajným človekom...“

Alebo bol? „Bol i nebol“ – často to závisí od okolností (ako sa to v danej chvíli danému teológovi hodí). Totiž odvtedy ako niektorí predstavitelia starovekej cirkvi na koncile v Niceji pod predsedníctvom pohanského cisára Konštantína I. odhlasovali, že Ježiš Nazaretský bol (je) boh (resp. „aj boh aj človek“), je v tom zmätok. Pre niektorých sa Ježiš stal viac predmetom uctievania ako učiteľom, viac námetom teologických špekulácií ako vzorom nasledovania – a keď už vzorom, tak „nedostižným“. No a „pokúšať sa dosiahnuť nedostižné, to predsa nemá zmysel...“ A tak niektorí usúdili, že jednoduchšie ako snažiť sa žiť podľa Božieho Zákona, bude prehlásiť tento Zákon za prekonaný, nepotrebný, a žiť si „podľa svojho“, „po ľudsky“, t.j. hriechne (oficiálne: „*nie pod zákonom, ale*

⁷ Nechcem túto tézu spochybňovať. Som presvedčený o tom, že rôzni ľudia dokážu rôzne dokonale naplniť ideál žitia podľa Božej vôle, a že Ježiš Nazaretský je tým, kto to dokázal v najvyššej miere. No súčasne chcem pripomenúť, že Boh oceňuje *úsilie* človeka aj vtedy, ak výsledkom jeho snahy nie je „stopercentná dokonalosť“. Veď práve podľa Ježišových slov (*Lk 12,48*) budú pri poslednom súde zohľadnené aj možnosti človeka – to, „koľko mu bolo dané“.

pod milosťou“). Pritom často ide o takú milosť, ktorú D. Bonhoeffer nazval priliehavo „lacnou milosťou“⁸ – takou, ktorá sa spolieha na to, že odpustenie všetkého zlého, čo sme v svojom hriešnom živote popáchali, máme vlastne „predplatené“. Transakcia sa údajne uskutočnila pred takmer dvoma tisícročiami – a to tak, že Boh si dal za hriechy ľudí vopred „zaplatiť“; a to životom (vlastne smrťou) svojho vlastného nevinného syna. „No tak načo sa teraz namáhať, trápiť?!“ – uvažujú (a presviedčajú aj iných) niektorí teológovia (t.j. „špecialisti na špekulácie“).

Rád využívam príležitosť, keď môžem na konkrétnom príklade (na živote a viere T. G. Masaryka) ukázať, že taký život, ktorý je žitý „sub specie aeternitatis“, a že taká viera, ktorá sa opiera o Bohom dané pravidlá, a nie o ľuďmi vymyslené dogmy, ani o spoliehanie sa na „lacnú milosť“ – že taký život a taká viera sú nielen možné, ale sú celkom iste Bohu milé, pretože sú Ním podporované, požehnané. Dokazuje to skutočnosť, že to, o čo usiloval tento človek vo svojom živote, založenom na takejto viere, bolo úspešné, zjavne Bohom požehnané: že to prinieslo blaho mnohým ľuďom (blíznym), národu, a celkom iste to prinieslo aj jemu – tomuto vzácnemu mužovi (cítiť to z mnohých jeho vyjadrení, činov a postojov) pocit naplnenia, nepremárnenia života, a aj nádej, že to nezostane bez „vplyvu na večnosť“ (ten jeho život bol totiž žitý „sub specie aeternitatis“).

Podnet k napísaniu knihy

Čo bolo podnetom k napísaniu tejto knihy?

Viacrát sa mi stalo, že pri čítaní niektorej knihy som v duchu „prikyvoval“ autorovi, mal som príjemný pocit spriaznenosti, spolupatričnosti s autorom; bola tu takmer úplná zhoda uvažovania, aj hodnotenia niektorých vecí... až do chvíle, keď som sa musel zarazene opýtať: „A prečo teraz takto?“ Prečo sa naraz naše „pohľady“ (naše hodnotenia istých faktov alebo udalostí...) rozchádzajú? Odpoveď na takúto otázku nebola vždy rovnaká, niekedy bola pomerne jednoduchá, inokedy zložitejšia, často zaujímavá. Až tak, že som jej začal venovať čas a úvahy – toľko času a úvah (a pravdaže, aj

⁸ To je taká, ktorá „nič nestojí“: žiadne úsilie, žiadnu námahu, žiadne „zapretie seba“, ale iba „spofahnutie sa na nezaslúženú milosť“. Čiže pravý opak toho, čo požadoval od svojich nasledovníkov Ježiš Kristus.

študovania ďalšej literatúry), že to viedlo k ďalším a ďalším úvahám... až začal vznikať „materiál na novú knihu“.

Je pochopiteľné, že v priebehu práce na knihe sa pôvodná otázka, ktorá bola vlastným „impulzom“, ďalej rozrastala, „košatela“, často sa aj rozmnožila („porodila dcérky“ – ďalšie otázky a otázočky, ktoré svoju „matku“ neraz prerástli, ale občas aj zatlačili do úzadia). No faktom zostáva, že bez toho pôvodného „škrtnutia zápalkou“ by sa žiaden oheň nerozhorel: bez pôvodnej otázky by nebolo ani tých nasledujúcich – a nebola by teda ani „potreba odpovedať“ na ne (t.j. písať).

Takto nejako to bolo aj pri čítaní jednej zaujímavej knihy, ktorá vyšla v roku 2018 (pri príležitosti 100. výročia vzniku ČSR) pod názvom „*Masaryk iritujúci a fascinujúci*“. Jej autorom je C. V. Pospíšil (vyd.: UK, nakladatelství Karolinum). Samozrejme, že po nej nasledovali ďalšie knihy s príbuzným obsahom (knihy o Masarykovi i od Masaryka) – a tak sa téma „nabalovala“, rozrastala: rodili sa nové otázky a úvahy... až napokon začala vznikať nová kniha. Kniha, ktorá „vychádza (čiastočne) z Masaryka“, ktorá „vychádza (čiastočne) z Pospíšila“, „vychádza aj z iných autorov“, snažiacich sa nejako Masaryka hodnotiť (či už preto, že ním boli „fascinovaní“, alebo ním boli „iritovaní“) – pravdaže, vychádza z nich *iba čiastočne (!)*; pretože v nej pôjde nielen o „môj pohľad“, a nielen „na Masaryka“, ale aj o „iné pohľady“, a aj na „iné otázky“. O niektoré otázky „tradičné“, ale o pohľady dost „netradičné“. Nieкто by možno povedal „nekonformné“ (ak by sa chcel vyhnúť výrazom, ktoré dnes majú už tak trochu archaickú príchuť, ako napr. „kacírske“, „heretické“).

Ja som Masaryka osobne nepoznal, ani som ho „nezažil“ (keď on zomrel, ja som mal jeden rok a pár dní). Ale v podobnej situácii boli aj iní – mnohí z tých, ktorí o ňom písali (a to oveľa podrobnejšie ako ja), takže to, že som ho „osobne nezažil“, nepovažujem za nejaký svoj „hendikep“.

Ved' väčšinu veľkých ľudí, ktorí ovplyvnili náš život (ako autori myšlienok, ktoré sme si „adoptovali“, alebo vzory, ktoré sa pokúšame napodobňovať), sme osobne nepoznali, „nezažili“. No práve to, že hoci sme ich nemohli poznať („zažiť“) osobne, a predsa nás to k nim priťahuje – práve tá skutočnosť, že ich vplyv prežil ich samotných, že pretrváva aj po dlhšej dobe, práve to je dôkazom toho, že ich odkaz je hodnotný, trvalo „aktuálny“, a že sa oplatí k nemu vracieť.

Rád čerpám od iných to, čo je dobré, čo ma poučí, obohatí. A vôbec sa nehnevám, naopak som poctený tým, keď ma niekto označí za „eklektika“. Som rád, že mnohé „moje názory“ vlastne nie sú iba mojimi, že som dospel k podobným záverom, ako iní,⁹ najmä ak ide o ľudí, ktorých si hlboko vážim. Pocit, že som sa ocitol „v rodine“ vzácnych, pritom duchovne mi blízkych ľudí, je príjemný.

Tu sa žiada pripomenúť niečo na vysvetlenie: treba rozlišovať medzi *eklekticismom* a *synkretizmom*. To prvé je vedomé nadväzovanie na poznanie iných, duchovne blízkych ľudí (a prípadné rozvíjanie tohto poznania). To druhé je snaha zmiešavať inkompatibilné, t.j. nesúrodé, protirečiacie si názory, systémy (príkladom môžu byť snahy pri miešavať pohanské prvky do kresťanstva, alebo napr. pokusy „kombinovať“ biblické kresťanstvo s ateistickou evolučnou hypotézou).

Ešte niečo k *plagiátorstvu*: Považujem za dôležité zmieniť sa tu o ňom, a to jednak preto, že niekomu môže plagiátorstvo pripomínať to, o čom bolo písané v predošlom odseku (čiže prihlásenie sa k odkazu a myšlienkam niekoho, kto je človeku ideovo a duchovne blízky), ale aj preto, že práve v tomto čase (roky 2018-2020) sú u nás (na Slovensku) aktuálne tzv. „plagiátorské kauzy“¹⁰ viacerých politikov, a možno nie každý vie, o čo tu v podstate ide.

Nie je nič zlé „prevziať“ do svojej mysle, ale aj do svojej práce (vedeckej, výskumnej, diplomovej...) niečo z tzv. „cudzieho duševného vlastníctva“, čím sa rozumie výsledok duševnej práce iného človeka (jeho teóriu, hypotézu, myšlienkový postup, závery...). Veď čerpať z dobrých a spoľahlivých zdrojov môže prácu iba obohatiť. Neprípustné je však nepriznať to, čiže vydávať cudzie za svoje; inak povedané: kraďnúť výsledky duševnej práce iného tým, že autor neprizná ich cudzí pôvod; čiže, že neoznačí nejakým zreteľným spôsobom, napríklad

⁹ Pre mňa nie je dôležité, či som k nejakému poznaniu dospel na základe prečítaného (napr. pri študovaní diela niektorého staršieho autora) alebo na základe vlastných úvah, a neskôr som zistil, že podobne uvažoval niekto iný. V tom druhom prípade sa vôbec necítim byť frustrovaný tým, že nie som „originálny“, naopak som potešený tým, že som sa dostal „vlastnou cestou“ do spoločnosti („duchovnej rodiny“) s človekom, ktorého si vážim a obdivujem.

¹⁰ Ide o vyťahovanie 20 i viac rokov starých vysokoškolských diplomových prác politikov, ktorí sa dostali na vedúce pozície nášho štátu. Zrazu totiž niekoho napadlo, že by mali byť „absolútne morálne čisti“, a to nielen pokiaľ ide o súčasnosť, ale po celý ich život (vrátane dávnej, študentskej minulosti).

iným typom písma, úvodzovkami, alebo jasným uvedením „zdroja citácie“ (konkrétnym vyznačením, kde, v ktorej knihe, časopise, na internete... je uverejnený originál). Pri vedeckých prácach je teda treba dodržať zvláštne predpisy, upravujúce presný spôsob citovania cudzích zdrojov (čo, pravdaže, pre „populárne“ publikácie neplatí).

V tomto zmysle je „boj proti plagiátorstvu“ oprávnený. Na druhej strane však bazírovať viac na dávnej minulosti, ako na súčasnom charaktere a činoch človeka (ako to robia niektorí odporcovia súčasných politikov), znamená popierať možnosť zmeny človeka.¹¹ Ale to sa priechi nielen logike, psychológii, ale aj empirii. Zmena (k horšiemu i lepšiemu) je predsa vždy možná.¹² Na tomto mieste sa o tomto nemôžem podrobnejšie šíriť, no pripomeniem aspoň fakt, že ak by sme premenu človeka (zmenu jeho mysle) neakceptovali, nemohli by sme hovoriť ani o „obrátení“ a o „znovuzrození“. Bola by napr. nemožná premena Šavla, prenasledovateľa kresťanov, na Pavla – apoštola, ktorý zohral hlavnú úlohu pri vzniku prvých kresťanských zborov (a pri nasledovnom rozšírení kresťanstva v celosvetovom rozmere). Bola by nemožná premena mnohých ľudí, známych nám z histórie alebo súčasnosti (možno i z nášho bezprostredného okolia), ktorí zanechali svoj predošlý hriešny život (napr. závislosť na alkohole, drogách, konflikty so zákonom...), a stali sa „bezúhonnými občanmi“, bolo by nemožné človeku zmeniť svoj život, ktorý je niekedy „pod psa“ na život „úžasný“. Bolo by to nielen popretím reality – skúseností i logiky, ale aj nádeje. Bol by to ten najčernejší scenár života každého človeka i celého nášho sveta. A stratila by zmysel aj táto moja kniha.

¹¹ Navyše ide tu iba o izolované presne ciele („účelové“) útoky. Ak by totiž išlo o uplatňovanie nejakého „všeobecného morálneho kódexu“ – uplatňovaného na všetkých a vo všetkom, bolo by to niečo úplne iné!

¹² Odporúčam prečítať si moju knihu „PREMENY (METANOIÓZY).

Úvod

Po obsiahlejšom „Prológu“, ktorý bol nielen „predslovom – predhovorom“, ale aj „príhovorom“ autora k čitateľovi, pretože nielen „uvádzal“ čitateľa do problémov, ktoré budú nastolené v knihe, ale niektoré z nich i „rozvádzal“ (hoci iba stručne), prikladám tento krátky „Úvod“, ktorý je vlastne zhrnutím Prológu, a súčasne aj skutočným „uvedením“ čitateľa do hlavnej problematiky knihy. Čo je teda tou „hlavnou problematikou“, základnou *témou* a *zámerom* knihy?

Táto kniha, hoci prvotným impulzom k jej napísaniu (ako som sa zmienil v Prológu) bola Pospíšilova kniha o Masarykovi, nie je o nich – o Masarykovi a o Pospíšilovi.¹³ Presnejšie: *nie je iba o nich*. Jej prvoradým zámerom (s čím súvisí aj jej hlavná téma) je niečo iné:

1. Chcela by *ukázať*, ako a prečo sme rôzni (rôzne sú naše „svety“, naše životy, ale aj naša viera), a chcela by tiež *dokázať*, že tzv. „rationálna viera“ – „dôvera a nádej podopretá uvažovaním, skúsenosťami a dôkazmi“ (čiže tá viera, v ktorej hrá dôležitú úlohu rozum), hoci býva mnohými spochybňovaná, nie je o nič horšia, naopak môže byť často hodnotnejšia, ako tá viera, ktorá je založená iba na dôvere a nádeji, a ktorá je podporená emóciami (čiže, ako sa niekedy hovorí,

¹³ Samozrejme, že im (najmä Masarykovi) budem v knihe venovať pomerne veľa miesta a úvah. Podobne ako som v minulosti „venoval miesto (a úvahy)“ napr. L. N. Tolstému, V. E. Franklovi, S. Kierkegaardovi a viacerým iným. Ale ako vtedy, ani teraz nepôjde o žiadnu „biografickú ani historiografickú štúdiu“, „monografiu“, ale iba o „cielené poukázanie“ na isté (typické alebo „vzorové“) konanie, uvažovanie, správanie sa týchto vynikajúcich osobností v súvislosti s nejakými inými dôležitými (niekedy i existencionálnymi) otázkami. Budem napríklad citovať zaujímavé a podnetné Masarykove výroky (niektoré z nich aj komentovať), aby som poukázal na rôzne chápanie viery alebo životného poslania. A tiež preto, aby som ukázal, ako boli mnohé z nich neraz zneužitú (vytrhnuté z kontextu alebo dezinterpretované), napr. keď Masarykova kritika niektorej nebiblickej dogmy (ktorá nemá nič spoločné s kresťanstvom, naopak je v rozpore s jeho autentickým, pôvodným učením) bola, a dodnes občas býva, uvádzaná ako „dôkaz, že Masaryk nebol kresťanom“.

„vychádza zo srdca“). Možno to dokázať o. i. na príklade života a viery významnej osobnosti – zakladateľa a prvého prezidenta nášho slobodného štátu T. G. Masaryka, ktorý sa svojou vierou („presvedčením“ – ako on hovoril) nikdy netajil (čo u filozofov a politikov býva vzácné). On sa vždy k tej svojej, tak trochu „svojráznej“, o to však hodnotnejšej a autentickejšej viere verejne priznával, a aj ju dokazoval – a to nielen verbálne, ale celým svojím životom.

2. V knihe by som tiež rád upozornil čitateľov na to, aby si pri tej rôznosti medzi nami dobre všímali, čo nás, ľudí spája, a čo nás rozdeľuje (niekedy i „znenepriateľuje“). Niekedy sú to závažné, ba i neprekonateľné veci, inokedy však iba banálnosti, často len nedorozumenia. A že to môžu byť nielen rozdiely v povahe, v miere niektorých vrodených darov, vlastností a schopností (napr. talentu, inteligencie), ale i spôsob vnímania sveta, ktorý ovplyvňujú rôzne okolnosti, faktory – konštantne dané i premenné, vonkajšie i vnútorné (z nich niektoré sú, iné nie sú pod našou kontrolou). Chcem, pravdaže, upozorniť aj na niektoré z tých vecí, ktoré ovplyvňujú nielen naše vnímanie, ale aj naše bytie, naše vzťahy. Málokto si totiž uvedomuje, že aj (ba často najmä) vďaka takýmto veciam žijeme v úplne „odlišných svetoch“, a to napriek tomu, že sme možno súčasťou toho istého spoločenstva ľudí (národa, obce, cirkvi, rodiny). Preto budme tolerantní... No pamätajme, že aj tolerantnosť má svoje hranice – najmä vtedy, keď sa zamieňa s „tolerantizmom“, a vedie k „relativizmu“ (je to podobne nebezpečné, ako keď sa napr. sloboda zamieňa s liberalizmom alebo humanita s humanizmom).

Ešte na jednu zo zvláštností tejto knihy chcem upozorniť:

Už na nasledujúcej strane, hneď za týmto úvodom je **zoznam použitej literatúry**; presnejšie: *zoznam skratiek kníh* s uvedením významu každej skratky (autor, plný názov, vydavateľ a rok vydania publikácie).

Skratky sú vložené priamo v texte knihy (v zátvorke za príslušným citátom). Domnievam sa, že tento spôsob informácie o zdrojoch citovaných textov je nielen najúspornejší, ale je pre čitateľa aj najpohodlnejší (a pritom, keďže nejde o vedeckú, či diplomovú prácu, je úplne dostačujúci).

Epilóg

Dovoľte začať túto záverečnú časť knihy slovami z jej 1. časti:

Sme rôzni – to je veľmi dobre, no nezabúdajme s tým počítať...

Asi nikto z nás by nechcel byť „sériovým strojom“ (robotom). Budme preto vďačný nášmu Stvoriteľovi, že nás stvoril „na svoj obraz“, no predsa len každého ako „originál“. Nikdy na to nezabúdajme: počítajme s inakosťou svojho bližneho (aj toho najbližšieho). On nebude nikdy tým (ani takým) ako my. To však nesmie prekážať tomu, aby sme mu, ak bude potrebovať pomoc, pomohli (a zďaleka sa to netýka iba materiálnej, resp. fyzickej oblasti; dokonca aj rada môže byť pomocou). Ak však pomoc neprijme, je to už jeho vec...

...pretože:

„Človeče, urobil som ťa strážcom... keď počuješ slovo z mojich úst varuj ho (iného, iných) v mojom mene.

Keď ja poviem bezbožnému: Určite zomrieš, a ty ho nebudeš varovať, ak nepovieš nič, aby si varoval bezbožného pred jeho bezbožnou cestou, aby sa zachránil nažive, ten bezbožný zomrie pre svoju nepravosť, ale za jeho smrť budem brať na zodpovednosť teba. Ak napomenieš bezbožného, ale on sa neodvráti od svojej bezbožnosti, od svojej bezbožnej cesty, on zahynie pre svoju nepravosť, ale ty si zachrániš život.

Keď sa spravodlivý odvráti od svojej spravodlivosti, a dopustí sa nepravosti, a ja mu spôsobím taký pád, že zomrie, ak si ho nevaroval, zomrie pre svoj hriech, a nebudú sa pripomínať jeho spravodlivé skutky, ktoré robil, ale za jeho smrť budem brať na zodpovednosť teba. Ak však napomenieš spravodlivého, aby spravodlivý nehrešil, a on by nehrešil, určite bude žiť, pretože sa dal napomenúť, a ty si zachrániš život.“

Biblia, kniha Ezechiel, tretia kapitola, verše 17-21

„Teraz teda zostáva ... to troje

...viera, nádej, láska...“ (1Kor 15,13)

1. **VIERA:** Apoštol Pavol vo svojom liste korintským kresťanom (1Kor 15,13) píše, že viera je veľmi dôležitá, že je jednou z troch najdôležitejších vecí (cností) kresťana. A v inom svojom liste, kresťanom do Ríma (Rim 1,20) vysvetľuje, že pre vieru je dôleži-

tý aj rozum človeka, pretože práve „*uvažovaním*“ (t.j. rozumom) môže každý poznať „*zo stvorených vecí*“, že za nimi je „*neviditeľná skutočnosť*“ – „*božstvo*“. Preto nikto, kto od Stvoriteľa dostal ten vzácny dar – rozum (schopnosť uvažovania) nemá ospravedlnenie pre svoju bezbožnosť (ateizmus). Toto tvrdí apoštol explicitne.¹⁴⁷ A potom v podstate zo všetkých jeho spisov zaznieva (explicitne aj implicitne), že aj za to, aká je viera človeka (za to, že je pravá, biblická, a nie falošná, pohanská) môže každý, kto má rozum a prístup k Božej pravde. V apoštolovej dobe ten prístup bol pre bežných ľudí možný prakticky iba skrze „*počúvanie slova*“ (evanjelia hlásaného apoštolmi¹⁴⁸ a inými sprostredkovateľmi), v súčasnosti to môže byť ako *počutie* (kázne, evanjelizácie, svedectva), tak aj *čítanie* tlačeného Božieho slova (Bible alebo inej duchovnej literatúry).

A čo TGM? Ten tvrdí to isté. Jeho viera je presvedčením, overeným rozumom a skúsenosťou. „*Zo stvorených vecí*“ poznal *Boha ako Stvoriteľa* (pozri jeho výroky, v ktorých rázne odmietal evolucionizmus), a z konania Prozreteľnosti v dejinách národov a v osobnom živote ľudí poznal *Boha ako Riaditeľa sveta a Garanta konečného víťazstva spravodlivosti a dobra*, ako i víťazstva tých, ktorí žijú a konajú „*v synergii s Prozreteľnosťou*“ a „*sub specie aeternitatis*“. Jeho „*počúvanie Slova*“ sa realizovalo predovšetkým pravidelným čítaním Bible (čítal ju každý deň, večer pred spaním).

2. **NÁDEJ:** Apoštol Pavel hovorí o dvojakej nádeji: O nádeji, že v tomto živote (pri vytrvalosti v modlitbe a pri trpezlivosti v súžení) Boh všetko v dobré obráti:¹⁴⁹ „*Radujte sa v nádeji, v súžení buďte trpezliví, v modlitbe vytrvalí.*“ (Rim 12,12). Ale hovorí aj o inej nádeji: „*Ak iba v tomto živote máme nádej... tak sme najbied-*

¹⁴⁷ *Lebo jeho neviditeľnú skutočnosť, jeho večnú moc a božstvo možno od stvorenia sveta poznávať uvažovaním zo stvorených vecí. A tak nemajú ospravedlnenie. (R 1,20)*

¹⁴⁸ *Viera je z počúvania, a počúvanie skrze slovo Kristovo. (R 10,17)*

¹⁴⁹ *Lebo „my vieme, že milujúcim Boha, povolaným podľa rady Božej, všetky veci slúžia na dobro.“ (R 8,28)*

nejší zo všetkých ľudí.“ (1Kor 15,19) A ďalej spresňuje, že ide o „**nádej večného života**, ktorú Boh zaslúbil pred vekmi.“ (Tit 1,2).

A čo TGM? Ten tvrdí a koná to isté. Jeho nádej v Prozreteľnosť, a to ako v jeho osobnom živote, tak i v živote (dejinách) národa je obdivuhodná (v 2. časti knihy boli o tom podané mnohé konkrétne dôkazy): jeho odvaha, nebojácnosť sa opierali o jeho dôveru a nádej v Prozreteľnosť. On sám sa pokladal za „spolupracovníka“ tej Prozreteľnosti (za toho, kto žije a koná „v synergii s Bohom“). A čo tá druhá nádej, nádej vo večný život? Ako len často ju zdôrazňuje a odvoláva sa na ňu! Ved' aj to jeho známe celoživotné heslo „sub specie aeternitatis“ to potvrdzuje. Vyjadruje v ňom jednoznačne, že to, ako žije, o čo usiluje i čo konkrétne koná, všetko sa deje „pod zorným uhlom večnosti“, teda nie iba azda z nejakých pragmatických, krátkodobých, či dokonca zištných motívov.

3. **LÁSKA: Apoštol Pavol** touto láskou myslí nepochybne tú lásku, o ktorej hovoril Ježiš Kristus¹⁵⁰ – teda lásku k Bohu a lásku k ľuďom (blížnym). Ježiš hovorí o týchto dvoch láskach ako o „**najväčšom prikázaní (Božom)**“ (Mk 12,31), a apoštol Pavol to iba potvrdzuje: „**najväčšia je láska**“ (1Kor 13,13).

Keď Pavol píše o láske, vymenúva niekoľko prívlastkov, aká má byť láska (trpezlivá, dobrotivá, znášavivá, pokojná, vytrvalá, nemá jej chýbať dôvera a nádej), a aká nemá byť (nemá byť pyšná, sebecká, neslušná, nerôzna, a samozrejme, nesmie mať zlé úmysly). Inak povedané: má mať vlastnosti lásky *agapé* (ako boli vylíčené v príslušnej kapitole 1. časti), nemá to byť láska sebecká a zištná (aké sú eros, storgé a čiastočne aj filia). Stručne povedané: láska k ľuďom (blížnym) má mať charakter tolerantnosti, a ak si to situácia vyžaduje, aj pomoci a milosrdenstva. Všimnite si, že ide takmer o tie isté atribúty, aké má Božia láska k človeku. Ale keďže vzťah Boh – človek je asymetrický, láska človeka k Bohu musí mať iný charakter. V Písme (na rôznych miestach) sa dozvedáme, že tento vzťah (láska človeka k Bohu) má

¹⁵⁰ Prvé (hlavné) prikázanie je: *Milovať budeš Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou dušou, celou myslou a celou silou!* Druhé je toto: *Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého!* Iného väčšieho prikázania ako sú tieto, niet. (Mk 12, 30-31)

byť založený na úcte, vernosti, dôvere a poslušnosti, t.j. na rešpektovaní Boha a Jeho vôle – toho Boha, ktorého poznáme z Jeho Slova, a tej Jeho vôle, ktorú nachádzame tiež v Jeho Slove. Teda nie hocijakého boha, ale iba toho jediného, pravého.¹⁵¹ A nie hocijakej vôle, ale iba tej, ktorú nachádzame v Božom Zákone. Nevzťahuje sa to teda na „vôľu“ – predpisy, rituály, dogmy, nariadenia ľudí (hoci by tvrdili, že hovoria „v mene...“ (niekoho alebo niečoho, napr. cirkvi, či dokonca Boha).

A čo TGM? Ten tvrdí a koná to isté: Opakovane sa vyznáva zo svojej lásky k Ježišovi a ostatným ľuďom – bližným. Ale, čo je oveľa dôležitejšie, túto lásku dokazuje skutkami. A pokiaľ ide o lásku k Bohu, TGM vie, že vzťah (láska) človeka k Bohu, nemôže byť rovnaký ako vzťah (láska) k ľuďom; preto tento svoj vzťah k Bohu aj inak nazýva – namiesto slova „láska“ používa výraz *reverentia – hlboká úcta* (ku ktorej, pravdaže, úplne samozrejme patrí rešpekt, teda aj poslušnosť). A on to opäť dokazuje v praxi – svojou „*synergiou s Prozreteľnosťou*“, t.j. svojím úsilím (prácou a bojom), ale aj svojou *morálkou* (celým svojím životom, ktorý bol založený na biblických zásadách).¹⁵²

Čo z toho všetkého vyplýva?

...že T. G. Masaryk nielenže nebol ateistom, ani heretikom, ani odpadlíkom; naopak, bol oveľa „pravovernejším kresťanom“¹⁵³ ako mnohí jeho kritici.

...že ten, kto potrebuje príklad, inšpiráciu a motiváciu k tomu, aby začal s pokusom žiť pravý kresťanský život, dobre spraví, ak si

¹⁵¹ Ježiš hovorí: „A večný život je v tom, aby poznali Teba, jediného pravého Boha, a tiež toho, ktorého si poslal, Ježiša Krista.“ (J 17,3)

A apoštol Pavol píše: „...lebo jeden je Boh a jeden prostredník medzi Bohom a ľuďmi — človek Kristus Ježiš. (1 Tim 2,5)

¹⁵² Ježiš prehlásil: „Nie každý, kto mi hovorí: Pane, Pane! vojde do nebeského kráľovstva, ale iba ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je v nebesiach. (Mt 7,21)

¹⁵³ Pravdaže, ak pravovernosťou rozumieme skutočnú autentickosť, t.j. rešpektovanie Božieho slova, a tiež kresťanskej tradície, avšak tej najstaršej, t.j. z doby apoštolskej; teda nie „tradície“, ktorú začali budovať „teo-filozofi“ (vychovaní v pohanskom prostredí a v paradigme starovekej Rímskej ríše) až desiatky, či dokonca stovky rokov po smrti Ježiša a jeho apoštolov.

(aspoň na začiatku svojej cesty) zvolí za vzor život a vieru tohto výnimočného človeka.

Nemusí sa pritom obávať, že nedodržanie istých „kultových predpisov“ (ceremónií, „sviatkov“) a ignorovanie dogiem by ho odvieďlo z pravej cesty; veď prvotná cirkev sa úplne zaobišla bez toho. Aj apoštol Pavol predsa odmieta „kultové skutky“ (ako je napr. obriezka, predpisy o jedle, sviatkoch a pod.).¹⁵⁴ Nedajme si ich teda nanútiť „novodobými zákonníkmi a farizejmi“. „Kultové skutky“ (ktoré títo „zákonníci“ neraz označujú ako „dobré“ alebo „potrebné“, či dokonca „nevyhnutné pre spásu“) si však nezamieňajme so skutočne „dobrými skutkami“, ktoré sa od veriacich, samozrejme, očakávajú! Veď požiadavka konania dobrých skutkov (pomáhanie bližným a poslušnosť voči Bohu, teda i mravný život podľa Božích noriem) sa tiahne celým Božím slovom (Starou i Novou zmluvou) ako oná povestná červená niť.

Viera nemusí byť hned' dokonalá, „dospelá“. Dokonca aj neškôr, keď viera dozreje, a veriaci prejde z „mliečnej stravy na tvrdý pokrm“, nemusí byť u všetkých viera rovnaká (ani svojou hĺbkou, presným obsahom, ani tým ako sa prejavuje navonok). Veď ako od začiatku tejto knihy zdôrazňujem, **sme rôzni** – rozdielni fyzicky, mentálne, emotívne, prístupom k informáciám. Toto všetko náš nebeský Otec celkom iste zohľadňuje; veď v Písme môžeme čítať: **„Od každého, kto mnoho dostal, bude sa mnoho žiadať. Od toho, komu veľa zverili, budú aj viac žiadať.“** (L 12,48)

Na druhej strane však **viera kresťana nemôže byť falošná** (nesprávna v tom podstatnom), nesmie byť **fetišistická** (okrem jediného pravého Boha nesmie uctievať „iných bohov“ alebo modly), ani **formálna** (nestačia slová ani kultové skutky, ale poslušnosť voči Bohu a skutky lásky voči bližným).¹⁵⁵ Aby nedošlo k nedorozumeniu: ak som v predošlom odseku napísal, že viera nemusí byť u každého veriaceho rovnaká, myslel som, pochopiteľne, že *v tom menej podstatnom*. Lebo **v tom podstatnom – v predmete viery a v jej opravdivosti, úprimnosti – viera musí byť nespochybniteľnou a**

¹⁵⁴ „Nech vás teda nikto nesúdi za jedenie a pitie ani za sviatky, novmesiace, ani za soboty“. (Ko 3,16)

¹⁵⁵ Ježiš prehlásil: „Nie každý, kto mi hovorí ‚Pane, Pane‘ vojde do kráľovstva nebeského, ale kto činí vôľu môjho Otca nebeského“ (Mt 7,21)

pravou od samého začiatku. Tým „predmetom“ (alebo obsahom) myslím najmä to, že to musí byť **viera v jediného, pravého Boha** (toho a takého, ako ho poznáme z Jeho Slova).¹⁵⁶ Tou **opravdivosťou a úprimnosťou** viery myslím to, že tá viera nebude spočívať výhradne vo formálnych, nič neznamenujúcich (a samotným Bohom spochybnených, zavrnutých) kultových úkonoch, ale v úprimnej **snahe** (hoci nedokonalejš, a niekedy možno i nie celkom vydarenej)¹⁵⁷ **konat' to a tak, ako to požaduje Boh** (resp. tak, ako tomu človek, pri vynaložení svojho maximálneho úsilia, porozumel).

Neskôr, na ďalšom úseku cesty veriaceho kresťana – po zmene mysle (metanoi) – už možno nebude treba kopírovať vzory (alebo študovať „návody“), pretože **veriaceho kresťana, ktorý sa stal Božím synom/dcérou, bude „navigovať“ spoľahlivý „GPS“, ktorým je Boží (svätý) duch.**¹⁵⁸

¹⁵⁶ T.j. Boha – Stvoriteľa všetkého – Boha Abrahámovho, Izákovho (ale aj Izmailovho), Jákovovho (ale aj Ezauovho), Mojžišovho, a pravdaže, aj Ježišovho. Áno, naším Bohom je práve tento Boh – ten, ktorý je aj Ježišovým Bohom; veď či Ježiš nepovedal: „*Vstupujem k svojmu Otcovi a k vášmu Otcovi, k svojmu Bohu a k vášmu Bohu*“ (J 20,17)? Teda v našej viere nie je miesto pre „boha“, resp. „bohov“ pohanov, na fетиše (modly) – nech by už mali akúkoľvek podobu (zvierat, ľudí, predmetov, prírody, či čohokoľvek iného), čomu niektorí vzdávajú úctu, ktorá patrí iba Jedinému, Najvyššiemu.

¹⁵⁷ Z niektorých vyjadrení Ježiša vieme, že často motív činu (to, čo človek zamýšľal, čo chcel) môže byť rovnako významné, ako to, čo reálne vykonal. (Pozri napr. Mt 5,21-22.28)

¹⁵⁸ O tom je podrobnejšie písané v mojej knihe PREMENY (METANOIOÚZY). www.knihy-benjan.sk

Obsah:

Prológ...3

Titul knihy...3

Podnet k napísaniu knihy...6

Úvod...11

Literatúra: Názvy a skratky kníh, z ktorých pochádzajú citáty...13

1. časť...15

Sme rôzni – to je veľmi dobre, no zabúdajme s tým počítať...15

„Je jeden svet, a predsa je ich mnoho“...17

Náš svet je rôzny... i keď žijeme vedľa seba...23

„Optické klamy“...27

„predvedenie“...29

Prečo si nerozumieme...31

Terminológia je dôležitá...32

VIERA a presvedčenie...34

Sú rôzne druhy viery...36

Ako je to s náboženstvom?...45

Niečo o skutkoch v súvislosti s anómiou...57

Premena heteronómie v autonómii...61

LÁSKA a reverentia...66

Sme rôzni... sú s tým isté problémy, ale je to aj veľmi dobre...75

2. časť...79

T. G. M. ... fascinujúci...79

Nebola to náhoda...79

Aká bola Masarykova viera?...83

A ako je to u Masaryka s vierou vo vzťahu k náboženstvu?...84

Čo je teda podľa Masaryka náboženstvo?...85

Masaryk a „Otčenáš“...88

Masarykova odovzdanosť – dôvera v Prozretel'nosť...89

Masaryk – kritik materializmu...90

Masarykov „racionalizmus“ sa opieral nielen o logiku, ale aj o skúsenosť...91

Niektoré ďalšie charakteristiky Masarykovej viery (čiže jeho *presvedčenia*)...92

Masarykovo rýdzo monoteistické kresťanstvo...93

Hrozba novej doby?...95

Indiferentizmus je horší ako skepsa!...95

Aké je východisko? Aká je voľba pre modernú dobu?...96

Zhrnutie podstatného o Masarykovom náboženskom presvedčení –
nestačí uvažovať o viere, treba vieru žiť...99

3. časť...103

C. V. P. fascinujúci a iritujúci...103

V čom C.V. Pospíšila T.G.M fascinuje

a v čom je podľa neho „nekritizovateľný“ ...105

No a v čom je Masaryk podľa Pospíšila „kritizovateľný“?...105

Naozaj potrebuje cirkev dogmy a „ceremónie“?...109

Problém Masarykovho monoteizmu...110

Dodatok : Jedna z „reinterpretácií“ trinínarnej dogmy...112

Epilóg 129

Titul **ÚŽASNÝ ŽIVOT** prežitý sub specie aeternitatis,
 racionálne, bez ortodoxie a dogiem
S PRAVOU VIEROU autentického kresťana

Autor **M. B. BenJan**

Vydal **Dali-BB pre MB.knihy-benjan** (www.knihy-benjan.sk)
v roku 2020

Tlač **Daliprint, s.r.o., Banská Bystrica** (www.daliprint.eu)

ISBN 978-80-8141-248-6